

Від редакції "ПМ": У сусідній із нами Польщі, у гміні Івановіце Краківського повіту Малопольського воєводства, всього за 17 км від Кракова, розташоване село Посквітув. У 2005 р. на місці початкової школи, яка була у віданні гміни, виникла початкова школа ім. святого Франциска Ассізького та публічна (державна – прим. ред.) гімназія ім. святого Франциска Ассізького, засновником і головою правління яких стала фізична особа – Міхал Знаміровський.

Обидві школи села Посквітув продовжують історію і традиції колишньої початкової школи, вирізняючись сімейною атмосферою та доброзичливим ставленням до учнів, а також високими вимогами до школярів з одночасним урахуванням їхніх можливостей. Вихованці цих шкіл є лауреатами багатьох конкурсів муніципального, повітового, воєводського та навіть міжнародного рівня, особливо відзначившись у художніх, екологічних, декламаторських змаганнях і конкурсах із біблійних знань. Учні досягають найвищих у гміні результатів перевірки знань серед шестикласників, вже багато років ніхто не залишається на другий рік. Вчителі використовують мультимедійні освітні програми. Школи беруть участь у програмі "Школа мрій", яка є продовженням двох раніше завершених проектів "Дай собі шанс" за програмою "Рівні можливості" з 2002 року та "Кузня юних талантів" за програмою "Янко-музикант". Уся школа налічує 157 учнів, у ній працюють 23 вчителі. У рамках програми "Школа мрій" здійснено проект "Сади наших предків", за яким унаслідок копіткої праці вчителів та учнів при школах з'явилися насадження різноманітних дерев, кущів і квітів за тематичним принципом загальною площею 918 м².

Докладніше про це читайте в статті польських педагогів Міхала та Наталі Знаміровських.

УДК 372.4 (438)

ШКІЛЬНИЙ САД ЯК НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

Н. Знаміровська, М. Знаміровський

У статті описується створення у початковій школі та гімназії польського села Посквітув сприятливого освітнього середовища для учнів у вигляді мальовничих садів за тематичним принципом і поєднання в навчально-виховному процесі місцевих традицій, історії, культури і природи.

Ключові слова: сільська школа, навчально-дослідницьке середовище, шкільні сади за тематичним принципом

Знамировская Наталья, Знамировский Михал. Школьный сад как учебно-исследовательская среда современной школы: польский опыт.

В статье описывается создание в начальной школе и гимназии польского села Посквитув благоприятной образовательной среды для учеников в виде живописных садов по тематическому принципу, а также сочетание в учебно-воспитательном процессе местных традиций, истории, культуры и природы.

Ключевые слова: сельская школа, учебно-исследовательская среда, школьные сады по тематическому принципу

Znamirowska Natalia, Znamirovski Michal. School garden as a teaching and research environment of the modern school: Polish experience

The article describes creating the conducive learning environment for the pupils at primary school and gymnasium in Polish village of Poskwitow through nice gardens based on topic, and combining the local traditions, history, culture and nature in the educational process.

Keywords: rural school, teaching and research environment, school gardens by topic

2005 рік був надзвичайно важливим для освіти в нашому селі. Саме тоді припинила існування початкова школа комунального підпорядкування, і з 1 вересня почав діяти аналогічний навчальний заклад, але вже під керівництвом фізичної особи, а також виникла гімназія з таким самим статусом. Разом із тим змінилася конфігурація шкільних земельних ділянок. І саме тоді в нашій школі зародилася думка, чому б на вивільненій частині шкільної території не посадити сади. "Са-

ди наших предків". Ця думка збіглася з ідеями засновника цих нових шкіл: "[...] школа повинна якнайглибше черпати освітній досвід із минулих років. Традиції, історія, культура і природа нашої місцевості надзвичайно багаті та повинні використовуватися в навчанні і вихованні молоді людини як середовище, в якому відбуваються освітні процеси.

Одним з елементів такого бачення школи будуть наші Сади – створені як красиві, розфарбовані в різні кольори, з

Знаміровська Наталія, вчителька природознавства і біології початкової школи та публічної гімназії ім. святого Франциска Ассізького с. Посквітув Малопольського воєводства (Польща).

Знаміровський Міхал, вчитель біології і хімії, а також засновник і організатор початкової школи та публічної гімназії ім. святого Франциска Ассізького с. Посквітув Малопольського воєводства (Польща), нині на пенсії.

приємними запахами класи, а також лабораторія, де під блакитним небом, яскравим сонцем, на відстані простягнутої руки містилися б засоби для навчання" [1; 6].

Від задуму до реалізації далека дорога: спочатку велися пошуки фінансування, пізніше – проекти, плани. У березні закінчилася проектна робота. У квітні почали втілюватися в життя наші омріяні задуми. Учні всіх класів, учителі, батьки та навіть сусіди гуртом взялися до роботи. Щасливий випадок долі допоміг нам у тому самому році стати бенефіціантами грантового конкурсу EFS "Школа мрій" (EFS – Europejski Fundusz Spoeczny/Європейський Соціальний Фонд). Створення наших садів було одним із заходів цього проекту.

"Розпочалася його реалізація [...] головним чином завдяки пориву та завзяттю пані Наталі Знаміровської, – пише тодішня директорка школи. – Серед учнів почали з'являтися перші лідери. Нарешті надійшов довгоочікуваний момент садових робіт – копітке приготування території, посів, посадка. Я дивилась на активну участь батьків, учнів. Виховні, інтеграційні та пізнавальні процеси перевищили всі мої сподівання. Серце раділо, коли я спостерігала, як учні присвячують свій вільний час роботі в саду, бачила їхні усмішки, гомін, здорове суперництво... Ось, нарешті, тут вони змогли себе проявити..." [1].

Історію Садів у перший рік існування визначають події, пов'язані з реалізацією проекту "Школа мрій", бо саме тут здебільшого відбулася наша місцева презентація результатів проектів, у зв'язку ж із презентацією на рівні Малопольського воєводства ми видали серію чудових листівок із зображенням нашого саду. Врешті, наші Сади предків помітило керівництво проекту, і нас було запрошено на завершальну урочистість, яка відбулася в Ко-

ролівському замку у Варшаві. З цієї нагоди ми підготували публікацію "Сади наших предків – початок" [1; 8].

Двічі згадувала преса про наш задум із садами "Сади наших предків" (краківська газета "Дзеннік Польскі": статті "Найменша і найкраща" від 21.06.2006 та "У садах предків" від 12.08.2006) [2; 3]

На сьогодні існують Біблійні сади, Середньовічні (святого Франциска), Сад прабабці та сади із цілющими травами. У процесі реалізації перебуває Курган щасливо минулих часів. На стадії задуму – Сад пам'яті й апартамент із робочою назвою "Всі жоржини Посквітува". Невпинно думаємо, як зробити наші сади дедалі кращими та ще цікавішими.

"Я вважаю, що створення садів було слушною думкою, – пише одна з учениць, – хоча було надзвичайно багато роботи при їх закладанні, але тепер ми бачимо плоди своєї праці. Кожен, хто до нас приїжджатиме, буде вражений нашими Садами, а ми ще більше пишатимемося тим, що створили" [1, с.14].

Співвласником Садів є публічна гімназія ім. св. Франциска Ассізького. Звичайно, постать Покровителя школи та екологів зобов'язує дітей і молодь охоче брати участь у роботі, спочатку підживлювати ґрунт, закладати сади, а потім вже й доглядати за ними.

За кожен із садів відповідають по два класи, зараз це ті самі класи, які почали доглядати за ними від початку їхнього створення, хоча цікавою була б спроба щороку змінювати опікунів. Однак учні звикли до своєї "нерухомості" і вже зжилися з нею. За всім стежать учителі біології, географії та класні керівники. Дуже важливу роль відіграє наш доглядач садів, який є садівником-любителем. Проект координує авторка цих рядків.

Сади – це довгостроковий проект, однак із природних причин коротка історія підтверджує, що до роботи зі створення

Створення шкільних садів

Біблійний сад

садів не треба довго вмовляти – прийшли учні, батьки, бабусі та дідусі, тітки та вчителі, молодь привела своїх друзів, знайомих. Фотографувалися на фоні пишнobarвних квіткових клумб, хотіли стати якомога ближче до них.

Я вважаю, що це гарний прогноз на майбутнє. А плани наші сміливі: нові тематичні садки, устаткування з елементами садівної архітектури, лавочки та нарешті, інформаційні таблички для створення в наших Садах дидактичної стежки, якою можна було б користуватися самотійно.

"Сади наших предків" – довгостроковий освітній проект, стратегічною метою якого є створення на шкільній території дидактичної стежки регіонального, природно-екологічного та історичного характеру [8]. Ще до виникнення садів ми припустили, що вони стануть зеленою лабораторією, якою будуть користуватися всі вчителі, зокрема, окрім біологів, історики, вчителі основ християнського віровчення, дошкільного виховання, інтегрованого навчання, польської мови та трудового навчання.

"У Святому Письмі згадується близько 100 різновидів рослин. Вони використовувалися як тло, символіка або ж як суть багатьох притч, повчань і засторог, однаковою мірою як у Старому, так і в Новому Завітах. Знайомство з рослиною, про яку йдеться в тому чи іншому уривку Святого Письма, безперечно, дозволяє краще зрозуміти прочитаний текст", – пише вчителька основ християнського віровчення, і з нею важко не погодитись [1, с.7]. А вчитель польської мови в розробленому ним каталозі: "Використання освітньої стежки "Сади Предків" на уроках польської мови в школі-гімназії імені св. Франциска Ассізького" дає кільканадцять прецікавих тем занять і письмових робіт, а саме: "Захват Семіраміди, яка дивиться крізь зорову трубу на Сад прабабці: виголошуємо монолог", "Шукаючи свою троянду: Маленький Принц відвідує Середньовічний сад", "Моя пристрасть – це мистецтво художника: Сади предків –

творіння людських рук". Також дуже цікаві натхненні ідеї на теми садів зринають на заняттях у шкільному Літературному кафе. Прогулюючись садами, ми створюємо книжки: Книгу афоризмів, "Спасибі за чар садів: гімн Творцю", "Гомін квітів або в запашній задумі", "Таємниця середньовічного саду: сенсаційна розповідь" [5].

Випадків, коли надихають сади, звичайно, набагато більше і не лише в гімназії, але й у початковій школі, і навіть на заняттях дошкільного відділення. У розробці "Сад у роботі дошкільного відділення" читаємо: "[...] у трав'яному саду ми знайомимося з м'ятою, звіробоем і чебрецем. Діти описують запахи рослин, виконуючи такі дії: розтирають пальчиками листочки, вдихають і характеризують запах. Аромат пробуджує в них захват". Трохи нижче ми прочитали: "Збираємо насіння овочевих культур, трав, кушків. Їх буде використано як корм для птахів узимку". [5].

Багато вчителів використовують садівні ресурси як дидактичний матеріал на заняттях. Для лічби застосовуються відпалі листочки та гілочки, для прикрашання класів робляться букети з живих і засушених квітів. Під час уроку образотворчого мистецтва діти часто гостюють у саду, який служить їм як натхнення та зразок. "На заняттях з образотворчого мистецтва природа садів може надихнути на створення живопису. Діти можуть спостерігати за надзвичайно багатою природною гамою барв рослин, у свою чергу, на заняттях із польської мови учні описують вигляд квітів, пробують складати про них короткі віршики. Потім створюється класна збірка віршів про квіти з ілюстраціями, які намалювали діти". [5].

Діти вчать проводити вимірювання на місцевості, креслення в різних масштабах, обчислення периметрів фігур та їхніх площ. Звичайно, найбільш цінні сади для уроків природи та біології, адже тут тобі під рукою лабораторія з навчальними матеріалами. Усі теми, які стосуються морфології рослин, відбуваються, якщо дозволяє погода, в саду. Тут можна без проблем спостерігати за життям комах, равликів та інших безхребетних. У саду ми вивчаємо різні живі організми. Разом із молодшими класами тут проводяться фенологічні спостереження. Вже кілька десятків років тому писалося, що "діти, пізнавши природу, полюблять цілий світ живих істот [...] працюючи на землі, будуть почуватися причетними до великої армії робітників з усіх теренів Польщі [...] і відчуватимуть себе частинкою держави. Навчатися цінувати красу світанків і смеркань, квітів і співу птахів

та будуть знаходити в цьому радість" [6, с. 62].

Ми були такої самої думки, коли приймали рішення, щоб на занедбаній землі з дітьми, молоддю та батьками створити квітучий, різнобарвний сад з атрибутами цивілізації. І ще одне: нам здавалося, що Сади будуть сполучною ланкою між молоддю, вчителями, батьками та мешканцями села. Так воно і сталося: у садах проводяться пікніки, концерти, зустрічі.

А крім того, приємно усвідомлювати, що Біблійних садів у Польщі лише чотири, а ми зробили свій сад третіми. Решту садів запроєктувала доктор Зофія Влодарчик [7] з Аграрного університету в Кракові. Ми зробили все своїми силами, хоча з приємністю послушали б порад відомої спеціалістки. Коли ми реалізовували програму "Школа мрій", наш проект був унікальним. Ми радо ділимося своїм досвідом із тими, хто хоче його перейняти [8]. Доступ до наших садів відкрито для всіх охочих, хто поважає нашу роботу.

Р. С. Вищезгадана стаття описує події, які відбувалися з 2005 по 2009 рік. Так як ми й планували, як задумували, проєкт "Сади наших предків" виявився багаторічним заходом. Щороку в ньому відбувається щось нове. Ми зрозуміли також, що не завжди в усьому мали рацію. Наприклад, на зустрічі із Зофією Влодарчик (автором багатьох літературних праць, реалізатором кількох проєктів Біблійних садів, зокрема і в Україні) ми провели цікаву бесіду, де пані доктор пояснила нам і молоді у дохідливій захопливій лекційній формі, чим відрізняються Біблійні сади від саду-каталогу біблійних рослин, унаочнила це ілюстраціями. Від неї ми отримали в дарунок багато насіння, а також обіцянку постійно консультивати в разі потреби. У минулому році завдяки цим консультаціям нам удалося повністю осучаснити Біблійний сад і в найближчому вегетаційному сезоні ми побачимо результати наших починань. Сади викликають не лише місцевий інтерес. Часто ними цікавляться різні засоби масової інформації. Нас запрошують взяти участь у різноманітних конкурсах, фестивалях і проєктах подібної тематики.

Щороку намагаємось удосконалювати сад для того, щоб він став місцем приязності для мешканців нашого села – зокрема для молоді, тому що він знаходиться поблизу рекреаційно-спортивних об'єк-

тів, для старших людей, які можуть скористатися елементами садової архітектури: лавочками, альтанками. Все це сприяє тому, що наш шкільний сад стає громадським місцем зустрічі (в ньому проводяться пікніки, народні гуляння), тут зустрічаються друзі, а також призначаються побачення. З осені минулого року ми звертаємося до фінансових фондів, їхня допомога дасть нам змогу влітку збудувати польову лабораторію, а також реалізувати проєкт з описаними вище дидактичними стежками. Можливо, нам вдасться видати нову публікацію на тему наших садів.

Сади предків існують вже сьомий рік (стільки ж, скільки й наша школа, в новій, не самоврядній, хоча й публічній формі), вони знаходяться в селі Посквітув, за 20 км на північ від центру Кракова, в гміні Івановіце.

Переклад Ірини Яценко.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ogrody przodkow – Początek* [Електронний ресурс] / Znamirowski M. – Poskwirowo, 2006. – Режим доступу: <http://www.poskwirowo.edu.pl/publikacje>.
2. *Najmniejsza i najlepsza*, "Dziennik Polski" z 21 czerwca 2006.
3. *W ogrodach przodkow*, "Dziennik Polski" z 12 sierpnia 2006.
4. Znamirowski M., *rekopisy niepublikowane, Archiwum Szkoły Podstawowej i Publicznego Gimnazjum im. sw. Franciszka z Asyzu w Poskwirowie*, 2005.
5. *Jak wykorzystuje ogrod szkolny w procesie dydaktyczno-wychowawczym, kopisy niepublikowane, Archiwum Szkoły Podstawowej i Publicznego Gimnazjum im. sw. Franciszka z Asyzu w Poskwirowie*, 2007.
6. *Wodzinska-Matawowska J., Ogród przy szkole powszechnej*. – Poznan – Warszawa-Wilno-Lublin, 1938. – str.128.
7. *Wodarczyk Z., Siedem upraw biblijnych i ich symbolika*. – Krakow, 2008. – str. 126.
8. *Szkolne ogrody – zielone pracownie* [Електронний ресурс] / 2008. – Режим доступу: <http://www.ogrody.edu.pl/index.php?strona=opis&ogrodek=28>.

Цитувати: Знамірська Н., Знамірський М. Шкільний сад як навчально-дослідницьке середовище сучасної школи: польський досвід / Н. Знамірська, М. Знамірський // Постметодика. – 2012. – № 2 (105). – С. 22–25.

© Н. Знамірська, М. Знамірський, 2012. Стаття надійшла в редакцію 12.03.12 ■